

NOVOODKRIVENI NATPIS U KAČANIKU

ZEF MIRDITA

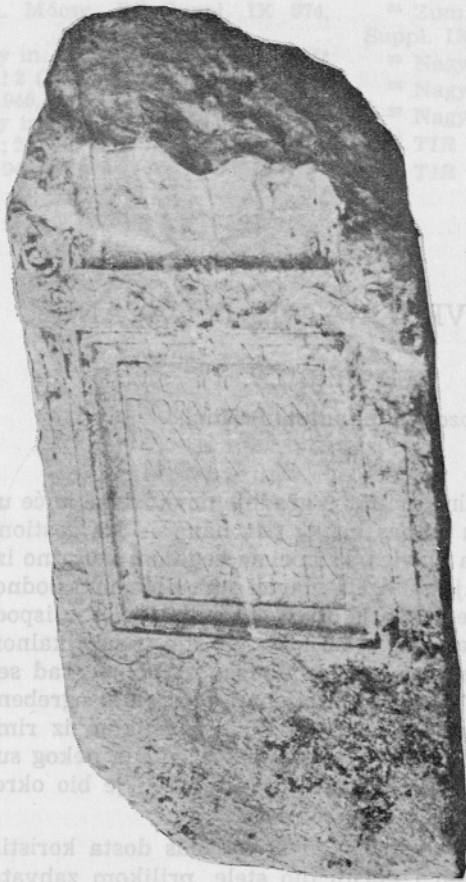
Filozofski fakultet, Priština

Šestog novembra 1980 godine prilikom gradnje nove robne kuće u Kačaniku, na mjestu koji mještani zovu »mbas hanit« (iza hana — iza gostionice, prenoćišta), iznad koje se diže blaga glavica, radnici su bagerom slučajno izvukli stelu (sl. 1—3). Prema kazivanju mještana, na glavici i na njezinom podnožju bilo je još krajem 19. stoljeća groblje. Stela je otkrivena po prilici 6 m ispod sadašnjeg nivoa *in situ*. Prilikom zahvata bagerom stela je bila u vertikalnom položaju na osnovnoj ploči i pričvršćena na nju sa olovnom šipkom. Tad se je razbila ploča, pa i sama stela bila je na vrhu razbijena i po sredini ogrebeno. Kačanik i njegova okolina bogati su ostacima starina a i plastikom iz rimskoga razdoblja.¹ U grobu je nadjeno fragmenata keramike, izgleda nekog suda, i nešto metalnih komada i, koliko je bilo moguće utvrditi, grob je bio okrenut prema istoku.

Stela je od mermera iz Grdelice, koji se i danas dosta koristi. U edikuli nalazi se kantaros koji je, kao i gornji dio stele, prilikom zahvata bagerom, djelimično slomljen. Kantaros u edikuli je zasada u skupu dardanskih nadgrob-nih stela jedinstven. Normalan je međjutim dekorativni elemenat grančica loze ili bršljana, koji izlazi iz pehara, koji se nalazi u sredini donjeg dijela ploče. Dimenzije stele jesu slijedeće: 156 × 70 × 30 cm, dok dimenzije natpisnog polja jesu: 43 × 37 cm. Slova su pažljivo uklesana i njihova dužina je 4 cm. Tekst je lako čitljiv i glasi:

*D(is) m(anibus) / M. Cocc(eius) Via(tor)
vix(it) ann(is) / LV Ulpia An(n)ia vix(it)
ann(is) / XXXV h(ic) s(iti) s(unt) /
Cocc(eius) Inge(n)uus paren(t)ib(us) pient(issimis) p(osuit).*

U 3. i 5. redu suglasnik N u lig. Osim toga ovdje susrećemo se sa carskim gentilicijem *Cocceius* sa praenomenom *M(arcus)*, što svakako upućuje, da je osoba *Viator* dobila građansko pravo za vrijeme Marka Kokceje Nerve, koji je vladao Rimskim carstvom 96—98. n. e.; dotle njegova supruga *Annia* nosi carski genti-

1

2

licij *Ulpia*, što svakako, iako bez praenomena, upućuje, da je rimsko građansko pravo dobila za vladavine cara Marka Ulpija Trajana (98—117), kad je bila i sama *Ulpiana* podignuta u rang municipiuma², iako je aktivnost u dodjeljivanju rimskog građanskog prava za vreme Nerve i Trajana na epigrafskom materijalu veoma slabo potvrđjena.³

Cognomen Viator je latinskog porijekla⁴ i u Dardaniji je posvjedočeno samo još u Kosovskoj Mitrovici.⁵ Inače posvuda je rasprostranjeno, a osobito u sjevernoj Italiji, južnoj Galiji, Noriku, Daciji i Dalmaciji.⁶ Povezano sa domorodačkim elementom, ime se smatra i kao keltsko.⁷ Medjutim, ime *Annia* smatra se kao ilirsko,⁸ odnosno venetsko⁹ ili keltsko.¹⁰ Ali može biti i semitsko,¹¹ odnosno latinsko.¹² Znači da je posvuda rasprostranjeno,¹³ pa i kod kršćana.¹⁴ U Dalmaciji nosioci ovog imena dijelom se smatraju za Ilire, a dijelom za Kelte.¹⁵ U Dardaniji je ime posvjedočeno još u Prištini,¹⁶ Nišu¹⁷ i Peći.¹⁸ *Cognomen Ingenuus* smatra se za latinsko.¹⁹ Posvjedočeno je posvuda, takodjer u Dardaniji je veoma prisutno.²⁰ Medjutim, kako je posvjedočeno osobito u keltskim provincijama, ono se smatra i kao keltsko.²¹ Posvjedočeno je i u Panoniji²² i u Dalmaciji.²³

Kao i kod velikog broja dardanskih natpisa tako i kod ovoga problem datacije je kritičan.

Uzmemo li u obzir kraticu *DM*, ona je na gornjomezijskim, pa shodno tome i dardanskim, karakteristična za II. st. n. e., a takodjer i kratica *HSS* za I. i II., u dardanskim natpisima čak i za III. st. n. e.²⁴ Ali ipak kratica *DM* na širem području Rimskoga carstva je karakteristična od početka vladavine cara Trajana pa tokom čitavog II. st. n. e.²⁵ Konačno, i slova su tipična za vladavinu cara Trajana.²⁶ Na osnovi svega ovoga zaključujemo, da se spomenik može datirati sa prvom polovicom II. st. n. e.

¹ Cfr. A. J. Evans, *Antiquarian Researches in Illyricum*, Parts III and IV, Westminster 1885, 74ss.; E. Čerškov, Oko problema komunikacija i položaja naselja na Kosovu i Metohiji u rimskom periodu, *Glasnik Muzeja Kosova i Metohije* II (1957) 77 s.; isti: *Rimljani na Kosovu i Metohiji* (Beograd 1969) 47 ss; *CIL* III 1459, 8184, 8270; *Spomenik* 71: 179, 180, 181, 182; *Spomenik* 98: 165 (od sada Sp.) *JÖAI* 6 (1903) Bb. 52, nr. 62.

² Cfr. Z. Mirdita, Eine Inschrift aus Ulpianum, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 29 (1978) 161 s.

³ Coccei: *JÖAI* 6 (1903) Bb. 31 (Lapje Selo); *CIL* III 8253 = *JÖAI* 4 (1901) Bb. 137 = Sp. 98, 255 (Niš); *Ziva Antika* 27 (1977) 455 (Radišane); Sp. 75 (1934) 215 (Rašće); *JÖAI* 12 (1909) Bb. 181 (Ravne); E. Čerškov, *Municipium DD kod Sočanice* (Priština—Beograd 1970) nr. 27 (Sočanica). Ulpii posvjedočeni su: 12 (colonia Scupi); 21 (Municipium Ulpianum); 10 (Municipium kod Drsnika); 4 (Municipium DD kod Sočanice); 8 (Municipium Naissus) i 1 (Ravne).

⁴ Cfr. I. Kajanto, *The Latin Cognomina* (Helsinki 1965) 362.

⁵ Sp. 71 (1931) 209.

⁶ Cfr. A. Mócsy, *Die Bevölkerung von Pannonien bis zu den Markomannenkriegen* (Budapest 1959) 196 (od sada Bev.); G. Alföldy, *Die Personennamen in der römischen Provinz Dalmatia* (Heidelberg 1969) 326.

⁷ Cfr. A. Holder, *Alt-celtischer Sprachschatz* III 274.

⁸ Cfr. R. Vulpe, Gli Illiri dell'Italia imperiale romana, *Ephemeris Dacoromana* III (1925) 138, 156, 196, 224; A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier* I (Wien 1957) 47.

⁹ Cfr. J. Untermann, *Die venetischen Personennamen* (Wiesbaden 1961) 124.

¹⁰ Cfr. A. Holder III 629 s.

¹¹ Cfr. E. Litmann, kod F. Preisigke, *Namenbuch* (Heidelberg 1922) 520.; H. Wuthnow, *Die semitischen Menschennamen in griechischen Inschriften und Papyri des vorderen Oriens* (Leipzig 1930) 21—23; J. B. Frey, *Corpus inscrip-*

tionum Iudaicarum, Vol. I, Europe (Città del Vaticano 1936) 628.

¹² Cfr. B. Meinersmann, *Die lateinischen Wörter und Namen in den griechischen Papyri* (Leipzig 1927) 68.

¹³ Cfr. A. Forcellini, *Lexicon totius Latinitatis*, Onomasticon (Patavii 1960) V, p. 125—126 (od sada LTL.).

¹⁴ Cfr. E. Diehl, *Inscriptiones Latinae Christianae veteres*, 227 adn. 3959 c itd.

¹⁵ Cfr. G. Alföldy, *Die Personennamen*, 150.

¹⁶ Cfr. Z. Mirdita, *Novitates epigraphicae e Dardania collectae*, *Arheološki vestnik* 31 (1980) 187, nr. 3.

¹⁷ Cfr. F. Papazoglu, *Srednjobalkanska plemena u predrimsko doba* (Sarajevo 1969) 172, bilj. 294.

¹⁸ Sp. 71 (1931) 651.

¹⁹ Cfr. I. Kajanto, *The Latin Cognomina*, 314.

²⁰ 4 (Kolonija Scupi); 2 (Municipium Ulpianum); 1 (Municipium DD kod Sočaniće); 1 (Municipium Naissus) i 2 (Timacum minus).

²¹ A. Holder II 45; cfr. i J. Šašel, *Živa Antika*, 5 (1955) 137.

²² Cfr. A. Mócsy, *Die Bevölkerung*, 176 s.

²³ Cfr. A. Alföldy, *Die Personennamen*, 222.

²⁴ Cfr. G. Alföldy, *Die Personennamen*, 27—30; M. Clauss, *Epigraphica*, 35 (1973), 87—90; A. Mócsy, *Gesellschaft und Romanisation in der römischen Provinz Moesia superior* (Budapest 1970) 177.; P. Petrović, *Paleografija latinskih natpisa u Gornjoj Meziji* (Beograd 1975) 82.

²⁵ Cfr. H. Thylander, *Etude sur l'épigraphie latine* (Lund 1952) 50.

²⁶ Cfr. R. Cagnat, *Cours d'épigraphie latine* (Paris 1914) 5 + Pl. X; E. Meyer, *Einführung in die lateinische Epigraphik* (Darmstadt 1973) 39.

NEUGEFUNDENE INSCRIFT IN KAČANIK (KOSOVO)

Zusammenfassung

Stele aus Marmor; oben abgebrochen, teils beschädigt (156 × 70 × 30, Bh. 4 cm). Unter dem Inschriftfeld Relief eines Kantharos mit empor wachsender Weinrebe; in der Aedicula befindet sich das Relief eines grösseren Kantharos, was im dardanischen Bildrepertoire ein Novum darstellt. Gefunden am 6. November 1980 in Kačanik auf der Lokalität 'Mbas hanit' (d. h. Hinter dem Gasthaus) *in situ* in einer Tiefe von 6 Metern. Text mit onomastischen Bemerkungen s. oben. Die Namenträger scheinen Einheimische gewesen zu sein. Die Inschrift ist der Mitte des 2. Jahrhunderts zuzuweisen.